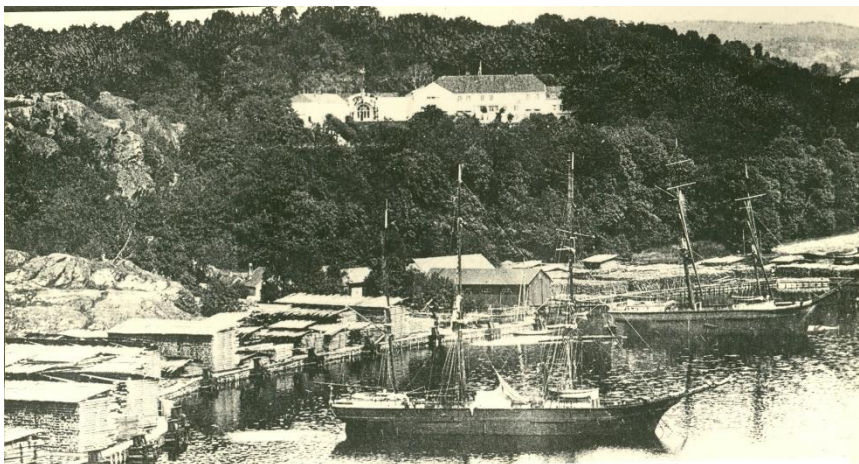

Politikere, tenk dere om!

- av Arild E. Syvertsen Fredrikshalds Sømandsforening

«Året er 1885, mars måned, og byens seilskipsflåte ligger i opplag hjemme under den strengeste vinterperioden. I Ytre Havn har mer enn to hundre skuter lagt fortøyd. Ved Rødsbrygga på Refne og hele veien utover mot Hollenderen har fartøyene lagt tett. Ikke alle skutene hørte hjemme i Fredrikshald. Lokket av det isfrie farvannet ved Tistas utløp har noen kommet over fra den andre siden av Oslofjorden. Nå har isen gått og det er en hektisk aktivitet. Flåten skal igjen bemannes. Skuter lastes og klargjøres for en ny sesong. Seilmakere og repslagere leverer sine bestillinger, likeså skipshandlerne med proviant og annet utstyr. Det er mye som skal om bord. De fleste er mindre skuter, skonnerter og brigger, sysselsatt i trelastfarten på Østersjøen og Nordsjøen. Men, det ligger også noen skværriggere, barker og fullriggere, som laster for fjerne havner.»

I dag, 135 år senere er det fred og ro som råder i det tidligere hektiske området. Der hvor det før lå stabler av trelast, og var et hektisk yrende havneliv, har naturen tatt over. Både faunaen og fuglelivet er rikt, og i takt med en stadig renere fjord er området blitt populært turmål for byens befolkning.

Men nå skal det skje noen nytt på det tidligere havneområdet. En storstilt utbygging med høyhus vendt mot fjorden planlegges. Utbygger reklamerer med at byen åpnes mot fjorden, men virkeligheten er det motsatte. Byen stenges inne, enten man kommer sjøveien eller befinner seg inne i bykjernen. Det frie utsyn mot sjø og fjord vil bli forbeholdt noen få utvalgte.

«Livlig av Fredrikshald, med kaptein Peter Martin Lobes, er en av skutene som har forhålt over fra Ytre Mølbrygge til Rødsbrygga. Nå ligger hun akterfortøyd og laster trelast. Kaptein Lobes håper de skal bli ferdig med lastingen i løpet av dagen. Livlig kom hjem fra siste tur rett før jul. De hadde hatt en stri tårn over Atlanteren med trelast fra Halifax til London, det var sent på året og mye styggvær. Bedre hadde det heller ikke vært over Nordsjøen under turen hjem med kull.»

Gjennom mer enn 50 år har vår rike sjøfartshistorie vært nærmest fortiet. Ved å stanse de storstilte utstillingsplanene og tenke annerledes kan vi få både i pose og sekk. Flere tidligere innlegg i HA beskriver områdets muligheter som bypark og framtidig badestrand på Hollenderen. Ved å la tankene gå videre kan området også utvikles til å bli en «opplevelsespark». Informasjonstavler på strategiske plasser kan formidle hva som foregikk her i byens tidlige oppbygningsfase. Om planker og sager og skip som seilte til fjerne havner. Historiene er mange og dramatiske. Kaperskuter, altså regelrett kaptein «Sabeltannskuter», hørte også hjemme i det gamle Fredrikshald.

En lokalpolitiker hadde en glimrende idé på en av de guidete turene her. Hun forslo et kajakkhotell ved Tyska. Nå har vi en mulighet til å kombinere et fint bynært turområde til også å bli en opplevelse og formidlingspark om vår del av vår egen forsømte historie. «Neste dag, 14. mars, tar kaptein Lobes avskjed med familien og reder Carl Dahl. Fjoråret hadde gitt brukbar inntjenning på Livlig. Både reder og kaptein håper på et nytt godt år. Mannskapet er kommet om bord, hvorav flere kjente for Lobes. Styrmann Axel Nielsen, 35 år gammel, fra Herføl, kjent som en pliktoppfyllende og flink navigatør. Båtsmann Johan Ferdinand Olsson, en uredd svensk sjømann, gift og bosatt også han på Svartejan. Og til sist matros Andreas Olsen, fra Sørhalden. Alle disse har vært med Lobes og Livlig på tidligere turer. De øvrige fem besetningsmedlemmene er ukjente.

Klokken 1400 var de til sjøs og kvitterte los og taubåt. Fordi vinden var kontrari, hadde de benyttet taubåten helt til de var på høyde med Torbjørnskjær. Som vanlig blåste taubåten et langt ul i fløyta til farvel idet sleperen ble kastet loss. Taubåten dreide rundt og returnerte tilbake til Fredrikshald. Livligns seil fyltes og hun stevnet sydvest-over.»

De omstridte havneområdene kom til etter en stor utfylling som var ferdig i 1864. Områdene er like viktig for byen i dag, som de var for kaptein Lobes og sjøfartsnæringen i 1885. Nå er er en storstilt opprustning i gang på Mølen. For å kunne betjene næringslivet blir både Indre og Ytre Mølbrygga rehabilitert. Halden er nå sentralhavn for tømmer. Nexans har varslet investeringer og vi kan regne med flere store kabelskip også i framtiden. Et stenkast unna ligger Tyska og Hollenderen.

Vi vet at en utbygging på Tyska og Hollenderen vil påføre beboerne støy fra en aktiv havn på andre den siden av elva. Hva da? Må da havnen nedlegges, og hva mener næringslivet om det? Mølen er en populær og svært viktig kai for lektere og kabelskip til Nexans, her får de utført nødvendige ombygninger og reparasjoner uten naboer som blir sjenert av støy. Ofte er det lokale firmaer som utfører disse jobbene.

De gamle havneområdene er like viktig for næringslivet i dag, som de var for kaptein Lobes. Etter mitt syn har ikke byens politikere moralsk lov til å tillate bygging på Tyska og Hollenderen. Området er å betrakte som et stort viktig kulturminne for byen. Dessuten er en fortetting av strandsonen etter mer enn 60 år med en forurenset Iddefjorden dårlig gjort

Livlig returnerte aldri tilbake til Fredrikshald. I likhet med mange andre skuter forliste hun en stormdag på den danske vestkysten i Jammerbukten.

ARILD E. Syvertsen